

10. Фестингер Л. Теория когнитивного диссонанса / Фестингер Л. – Спб. : «Ювента», 1999. – 318 с .
11. Фрейд З. Психоанализ и теория сексуальности / Фрейд З. – Спб. : Алетейя, 2000. – 218 с.
12. Abramson L. Y. Teasdale J. D Learned helplessness in humans; Critique and reformulation / Abramson L.Y., Seligman M.E.P. – Journal of Abnormal Psychology, 1978.
13. Köhl J. Mesund prozestheoretische Analysen einiger Person und Situationsparameter der Leistungsmotivation / Köhl J. – Bonn, 1977.
14. Overmier J. B. Effects of inescapable shock upon subsequent escape and avoidance responding / Overmier J. B., Seligman M.E.P. – Journal of Comparative and Psychology, 1967.

Рецензенти: к. психол. н. Назаров О.О., Міронєць С.М.

УДК 159.9

Приходько Д.П., к.психол.н., доцент кафедри психології і педагогіки, Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМ. І. КОЖЕДУБА ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОBOB'ЯЗКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ «ДІАГНОСТ II»

Дана робота присвячена проблемі вивчення особливостей станів психологічної готовності курсантів Харківського університету Повітряних Сил до виконання службових завдань. В роботі описана методика дослідження психофізіологічних особливостей нервової системи курсантів ХУПС за допомогою комп'ютерної програми «ДІАГНОСТ II», пристосованої співробітниками НЦ ПС і кафедри психології та педагогіки ХУПС до сучасних операційних систем WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN) і вище.

Ключові слова: психологічна готовність, індивідуально-психофізіологічні особливості, програмне забезпечення.

Данная работа посвящена проблеме изучения особенностей состояний психологической готовности курсантов Харьковского университета Воздушных Сил к выполнению служебных задач. В работе описана методика исследования психофизиологических особенностей нервной системы курсантов ХУВС с помощью компьютерной программы «ДИАГНОСТ II», адаптированной сотрудниками НЦ ВС и кафедры психологии и педагогики ХУВС к современным операционным системам WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN) и выше.

Ключевые слова: психологическая готовность, индивидуально-психофизиологические особенности, программное обеспечение.

Постановка проблеми. Аналіз результатів наукових досліджень стосовно питання психологічної готовності особистості до діяльності в особли-

вих та екстремальних умовах дає можливість стверджувати, що зацікавленість цією проблемою є досить великою. Проте, на сьогодні, існують лише поодинокі дослідження, предметом яких є пошук оптимальних методів вивчення, прогнозування та оцінки психологічної готовності працівників ризиконебезпечних професій. Незважаючи на актуальність цієї проблеми, особливо для силових міністерств та відомств держави, вона залишається ще недостатньо теоретично й методично розробленою.

Це обумовило необхідність проведення дослідження в рамках нижчезазначених науково-дослідних робіт:

- «Прогнозування та умови забезпечення психологічної надійності професійної діяльності військовослужбовців під час виконання миротворчих операцій», шифр «Прогнозування» на базі науково-дослідних підрозділів НЦ ПС ХУПС.

- «Методики діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів», шифр «Психологічна готовність» на базі Науково-дослідного центру гуманітарних проблем ЗС України.

Мета дослідження. Визначення психофізіологічних особливостей нервової системи курсантів, які впливають на рівень психологічної готовності до виконання службових завдань. Експериментальна діагностика цих особливостей за допомогою комп'ютерної програми «ДІАГНОСТ II». Перевірка експертною групою фахівців достовірності отриманих результатів тестування з метою подальшого впровадження комп'ютерної програми «ДІАГНОСТ II» в процес профвідбору фахівців для силових міністерств та відомств України.

Першочерговим завданням дослідження, що проводилося, було визначення професійно важливих якостей курсантів з урахуванням специфіки діяльності останніх при виконанні службових завдань [1; 2; 4]. Не менш важливим було обґрунтування методів і способів діагностики та здійснення аналізу й обробки первинних результатів.

Необхідність вирішення цих завдань обумовила створення експертної групи, до якої увійшли фахівці Харківського університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба та науковці Наукового центру ПС, викладачі кафедри психології і педагогіки ХУПС, командири курсантських підрозділів.

Результатом роботи експертної групи стала розробка й уточнення основних професійно значущих соціально-психологічних, психологічних, і психофізіологічних якостей курсантів, необхідних для виконання службових завдань. Були визначені соціально-психологічні, психологічні, та психофізіологічні якості курсантів, які впливають на рівень їх психологічної готовності. Соціально-психологічні якості курсантів визначають рівень виховання, духовного й фізичного розвитку, ступінь військово-професійної спрямованості та мотивації. Психологічні якості характеризують рівень пізнавальних, емоційних і вольових процесів курсантів, їх індивідуально-психологічні особливості: інтелектуальні здібності, темперамент, властивості нервової системи, а також рівень нервово-психічної стійкості. Психофізіологічні якості курсантів визначають ступінь їх стійкості до впливу стрес-чинників, реакцію на нештатні і аварійні ситуації, ступінь оптимального рівня психофізіологічних показників, за яких завдання польоту виконується надійно й успішно.

Отже, професійно значущі якості курсантів інтегрують:

- соціально-психологічні якості (товариськість, емоційну врівноваженість, самостійність, вимогливість до себе й інших, комунікативність);
- психологічні якості (стійкість і концентрацію уваги, добру оперативну пам'ять, швидкість мислення, вміння визначати пріоритетну інформацію, витривалість і рухливість нервової системи, здатність зберігати психологічну готовність до активних дій за умов тривалого фізичного напруження, емоційну стійкість, упевненість у власних силах);
- психофізіологічні (психомоторні) якості: (відповідний фізичний розвиток, точність і швидкість зорового (слухового) сприйняття, точний окомір, рухливість рук і ніг, розвинуте відчуття ритму, виражену координацію рухів тощо).

Для вирішення завдань дослідження щодо вивчення психофізіологічних особливостей курсантів була обрана комп'ютерна програма «ДІАГНОСТ-1» [3; 4; 5; 7]

Але вона була розроблена для роботи на операційних системах WINDOWS (WINDOWS 3x, WINDOWS 95), у яких оперативна пам'ять EMS мала розмір не менш ніж 32 Мбайт. На сучасній техніці з новим версіями WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN) розмір EMS складає 16 Мбайт, що обумовило неможливість її використання та потребу її адаптації до сучасних вимог [4; 6; 7].

Ця робота і була проведена на базі Наукового центру ПС, кафедри психології і педагогіки та апробована на курсантах, що навчаються у Харківському університеті Повітряних Сил ім. І. Кожедуба .

Методичні вказівки з підготовки запуску програми «ДІАГНОСТ II» на комп'ютерах із програмним забезпеченням WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN) та вище

1. Для початку роботи на системному диску С комп'ютера, що використовуватиметься, створити папку "Test", до якої перенести файли з папки «Діагност II» (рис. 1).

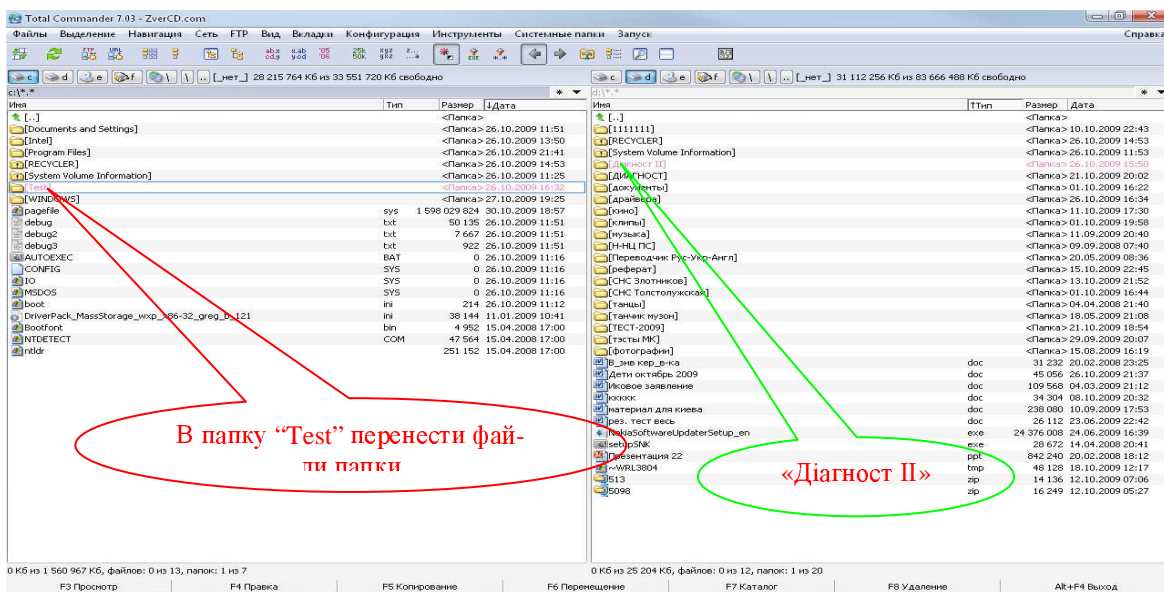

Рис. 1

2. З носія, на якому міститься програмний продукт DOSBox 0.72, запустити програму «DOSBox0.72-win32-installer.exe», яка буде автоматично встановлена в директорію «Program Files/DOSBox-0.7» на диску C (рис. 2).

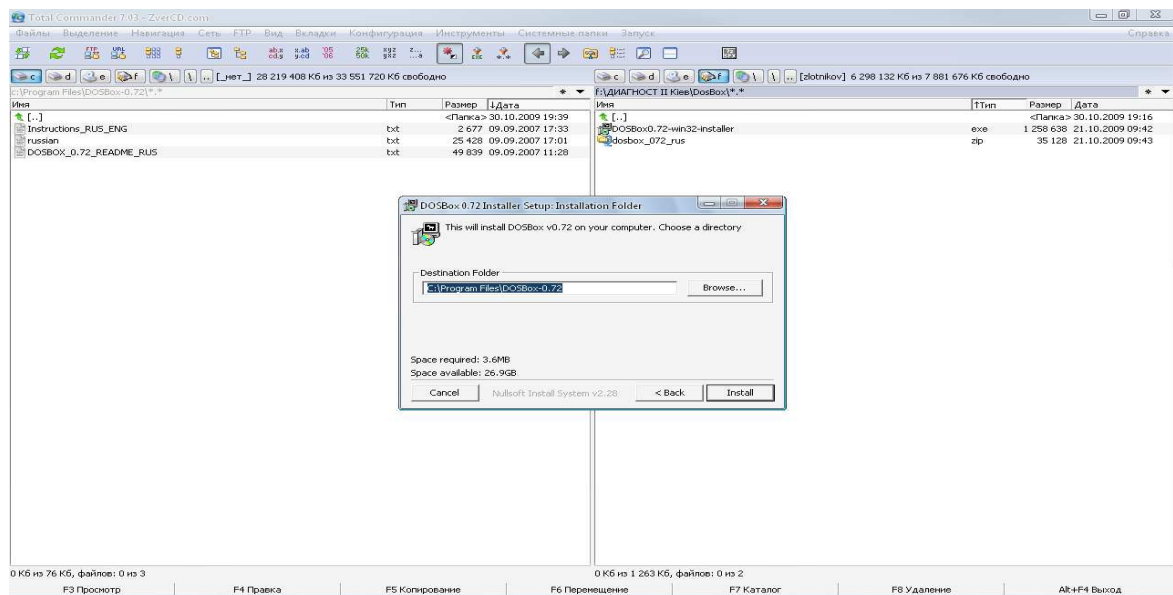

Рис. 2

3. З носія, на якому міститься програмний продукт DOSBox 0.72, розпакувати всі файли, що знаходяться в папці «dosbox_072_rus.zip», до автоматично створеної на диску C папки Program Files/DOSBox-0.7 (рис. 3).

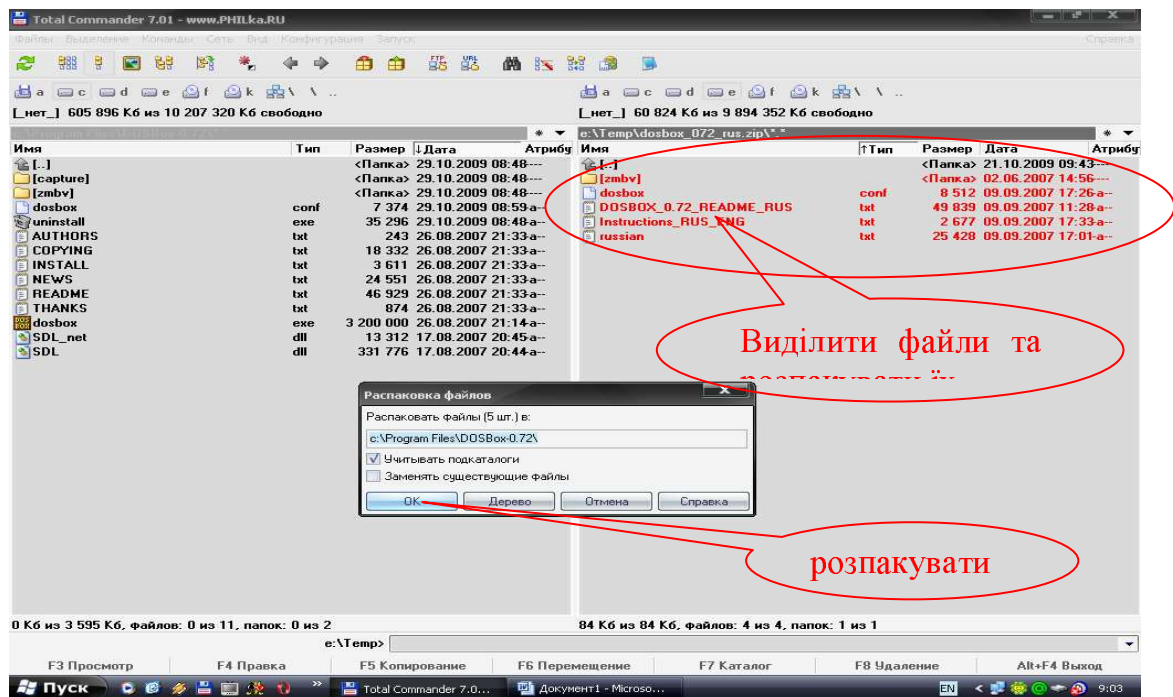

Рис. 3

4. Знайти файл на ім'я «dosbox. Conf» та відкрити його, натиснувши клавішу F4 (рис. 4).

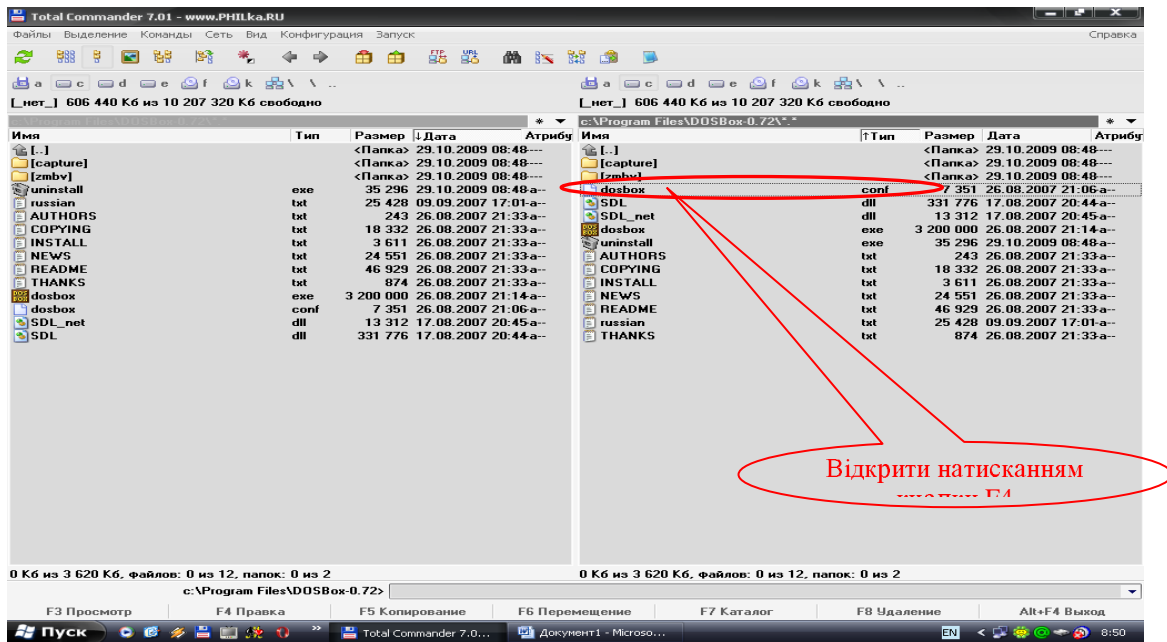

Рис 4

5. В розкритому блокноті (див. рис. 5 та 6 нижче) знайти файл [autoexec].

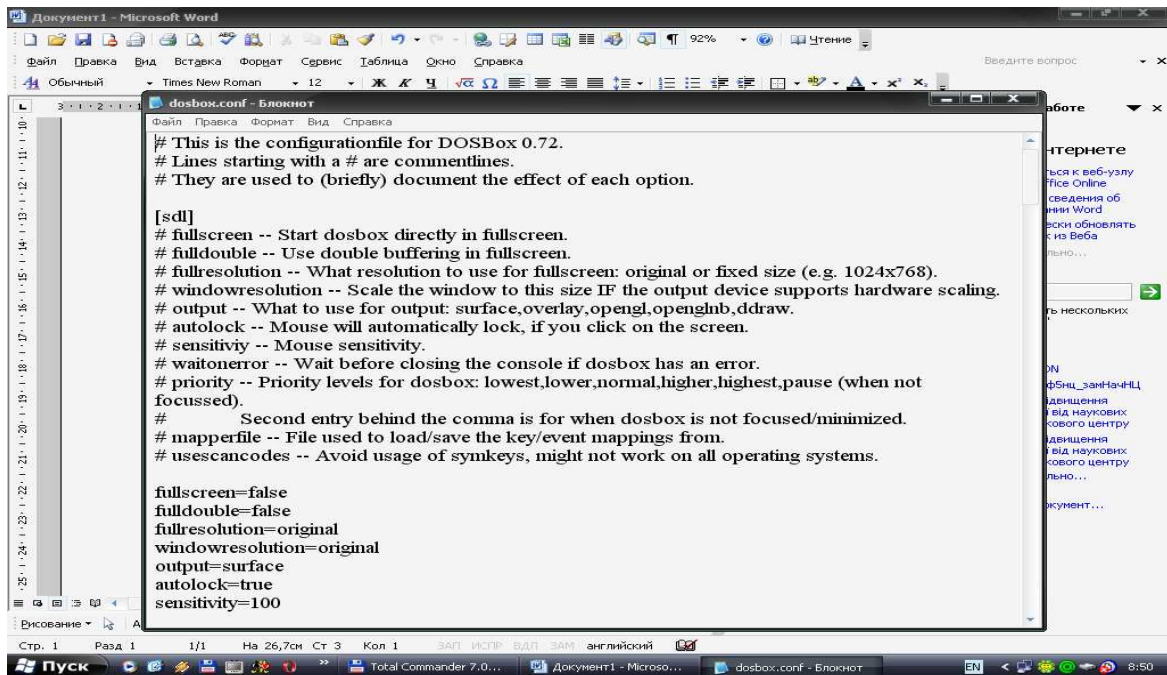

Рис. 5

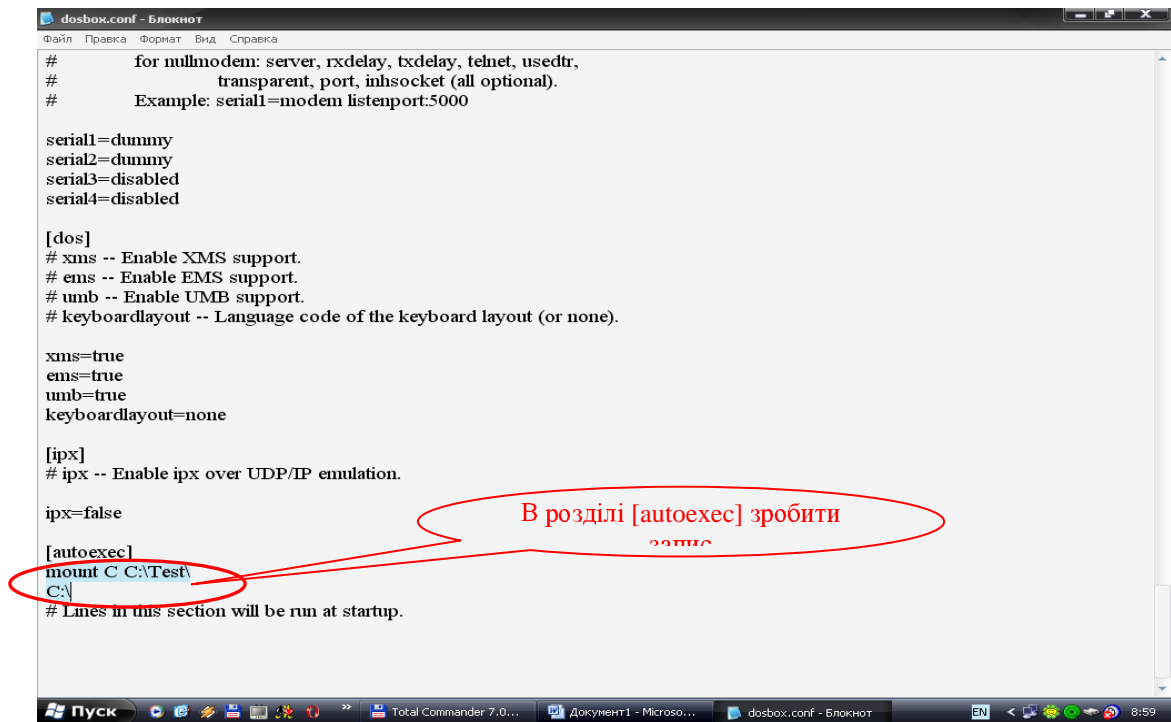

Рис. 6

6. В розділі [autoexec] зробити запис «mount C C:\Test» «C:\» (рис. 6).
6. Закрити «Блокнот», зберігши при цьому зміни (рис. 7).

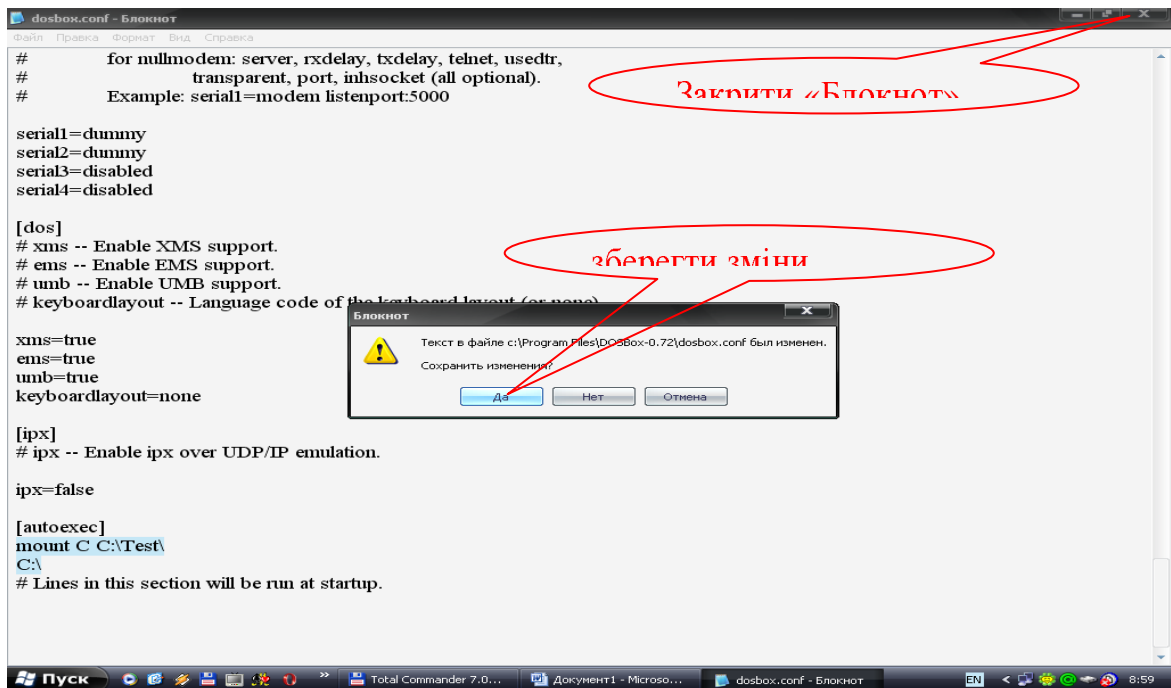

Рис. 7

8. Запустити програму «DOSBox 0.72» з папки за допомогою файлу «dosbox.exe», що знаходиться у Program Files/DOSBox-0.7 на диску C (рис. 8).

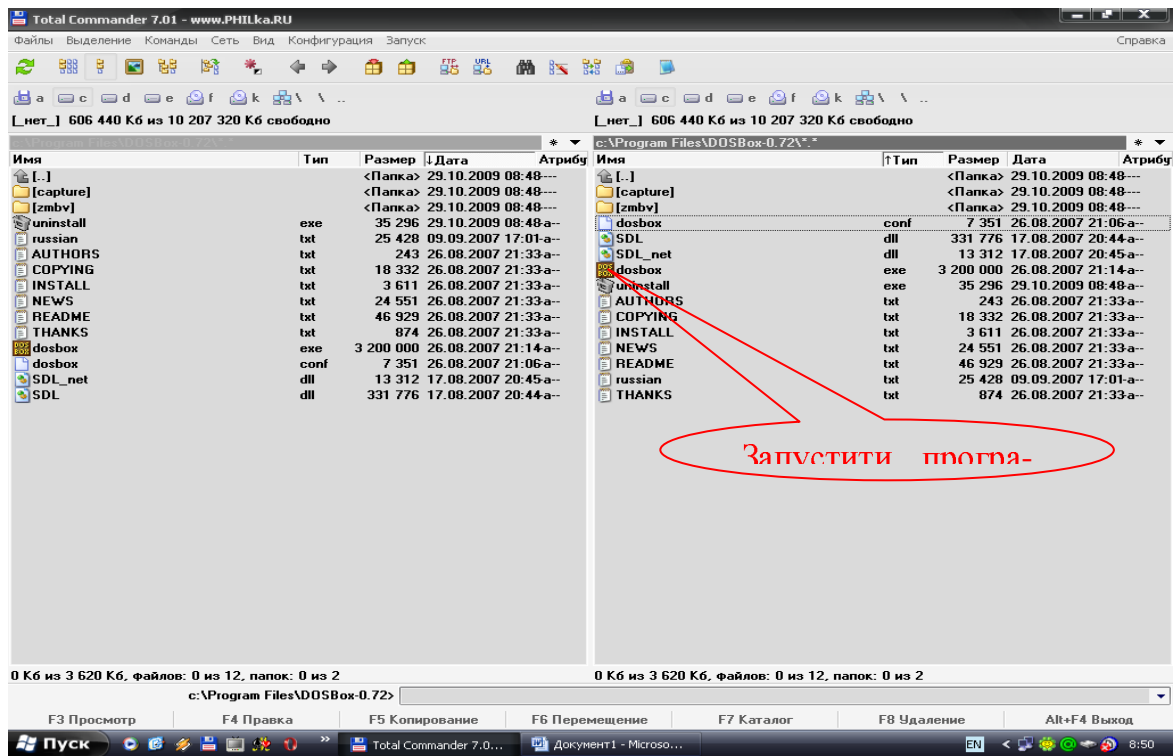

Рис. 8

9. Розкриється вікно програми «ДОС» (рис. 9).

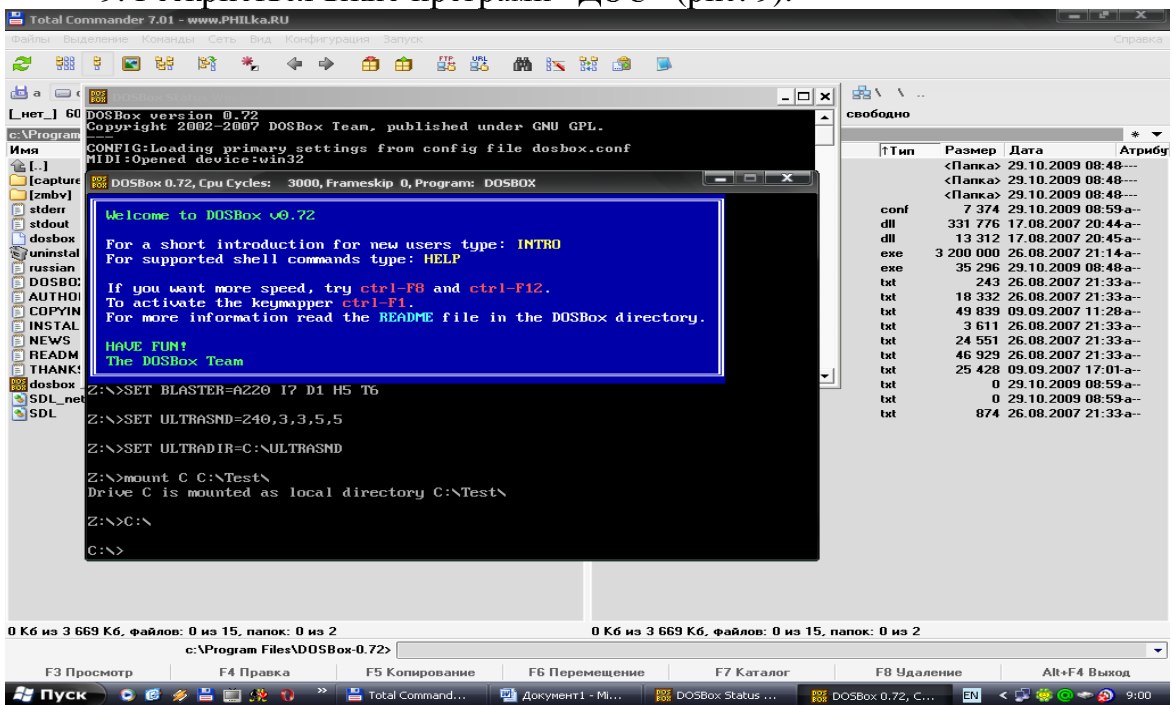
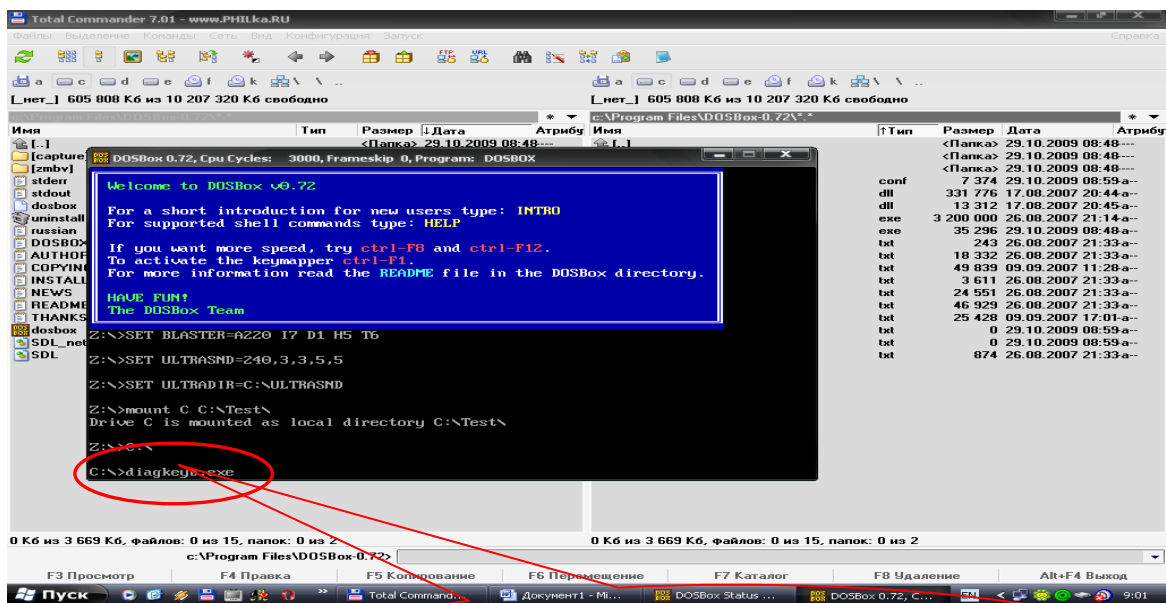

Рис. 9

10. Записати ім'я файлу програми «ДІАГНОСТ», потрібне для проведення тестування у стовбці C:\> (наприклад C:\>DIAGKEYB.EXE) (рис. 10).

Вести ім'я файлу програми «ДІАГНОСТ», яка потрібна для проведення тестування (див рис. 10)

Рис. 10.

Після виконання пунктів 1-10 - ПРОГРАМА «ДІАГНОСТ II» ЗАПУСТИТЬСЯ.

Висновки. Одним з важливих показників психологічної готовності до діяльності в особливих умовах є психофізіологічні властивості особистості, такі як індивідуально-типологічні властивості нервової системи, сенсомоторні функції з переробки інформації, лабільності та рівня сили нервової системи.

Програма «ДІАГНОСТ II» створена для діагностування саме таких типологічних властивостей нервової системи та сенсомоторних функцій за допомогою переробки зорової інформації різного ступеня важкості.

Програма може бути використана для профорієнтації та профвідбору, оцінки функціонального стану організму в умовах впливу негативних чинників зовнішнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодров В. А. Комплексная методика моделирования психической напряженности // Методики диагностики психических состояний и анализа деятельности человека / В. А. Бодров, П. С. Турзин, А. В. Евдокимов. – М., 1994. – С. 47–55.
2. Ломов Б. Ф. Психическая регуляция деятельности: избранные труды / Б. Ф. Ломов. – М. : Иститут психологи РАН, 2006. – 624 с.
3. Макаренко Н. В. Методика проведення обстежень та оцінки індивідуальних нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності людини / Н. В. Макаренко // Фізіологічний журнал. – 1999. – Т.45, №.4 – С.125–131.
4. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності психологічної підготовки особового складу підрозділів військової розвідки і військової поліції для виконання завдань у складі миротворчих підрозділів / Е. С. Литвиненко, І. В. Гінда. – К. : ГУГП та СЗ ЗС України, 2006. – 98 с.

5. Мосов С. П., Охременко О. Р. Соціально-психологічні аспекти професійної адаптації / С. П. Мосов, О. Р. Охременко. – Київ, Хімджест, 2004. – 122 с.

6. Руссинович М., Соломон Д. Внутреннее устройство Microsoft Windows. Windows XP и Windows 2000. Мастер класс / Пер.с англ.- 4-е изд. – М. : Издательско-торговый дом «Русская редакция»; СПб. : Питер, 2005. – 992 с.

7. Джесси Торес. Скрипты для администратора Windows. Спец справочник / Пер.с англ. А. Марков. – СПб. : Питер, 2002. – 336 С.

Рецензенти: д. психол. н. Швалб Ю.М., д. психол. н. Коваленко А.Б.

УДК 159.09

Приходько Ю.О., к. психол. н., доцент кафедри загальної психології НУЦЗУ

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті представлені теоретичні основи проблеми психологічного благополуччя особистості, які надалі дозволять вивчити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на психологічне та професійне благополуччя людини безпосередньо в екстремальних умовах діяльності.

Ключові слова: психологічне благополуччя особистості, суб'єктивне благополуччя, професійне благополуччя, екстремальні умови діяльності.

В статье представлены теоретические основы изучения проблемы психологического благополучия личности, которые в дальнейшем позволят проанализировать влияние внешних и внутренних факторов на психологическое и профессиональное благополучие человека непосредственно в экстремальных условиях деятельности.

Ключевые слова: психологическое благополучие личности, субъективное благополучие, профессиональное благополучие, экстремальные условия деятельности.

Постановка проблеми. Проблема психологічного благополуччя особистості є однією з фундаментальних у психології, тому інтерес до неї зберігається протягом всієї історії психологічної науки. Традиційно психологічне благополуччя розглядалося через протиставлення психологічному нездоров'ю і неблагополуччю. Разом з тим, на межі ХХ і ХХІ століть під впливом активно розвиваючогося екзистенційно-феноменологічного підходу до особистості формувалося уявлення про недостатність медичної моделі психологічного благополуччя. В цей період потреба виходу за межі дихотомії «здоров'я-хвороба» і звернення дослідників до позитивних аспектів функціонування особистості, зумовили актуальність дослідження даного феномена в його взаємозв'язку з різними сторонами людського буття.